

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародної електронної комерції та готельно-ресторанної справи

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС ДИСЦИПЛІНИ
Методологія і організація наукових досліджень

рівень вищої освіти	другий (магістерський)
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»
спеціальність	241 «Готельно-ресторанна справа»
освітня програма	«Готельно-ресторанна справа»
вид дисципліни	обов'язкова

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

РОЗРОБНИК: Жихор О.Б., д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної електронної комерції та готельно-ресторанної справи

2020 / 2021 навчальний рік

ЗМІСТ

1. Робоча навчальна програма дисципліни
2. Конспект(и) лекцій з навчальної дисципліни
3. Методичні вказівки (рекомендації) для проведення лабораторних, практичних та семінарських занять
4. Тематика курсових робіт (проектів), РГР, домашніх завдань тощо та методичні вказівки (рекомендації) щодо їх виконання *(не передбачено програмою)*
5. Методичні розробки з організації самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни (графік, методичні рекомендації тощо)
6. Індивідуальні завдання *(не передбачено програмою)*
7. Засоби діагностики з навчальної дисципліни (екзаменаційні білети, питання до ПМК, тестовий комплекс) (приклад екзаменаційного або залікового завдання з вказанням кількості балів за завдання)
8. Питання для самостійної підготовки до екзамену (заліку)

2. Коспект лекцій

Тема 1. Поняття наукового дослідження та вимоги до нього.

Наука як система знань. Основні поняття науки. Закономірності функціонування та розвитку науки, еволюція розвитку науки.

Поняття наукового дослідження, його основні ознаки та характеристики. Особливості структури наукового дослідження, його об'єкт, мета, завдання, основні форми. Вимоги до наукових досліджень.

Основні види наукових досліджень. Відмінності та спільні риси емпіричних та теоретичних досліджень. Ефективність наукових досліджень.

Тема 2. Поняття методології наукових досліджень та її види.

Методологія наукових дослідження. Поняття методу та методології. Завдання методології. Різновиди та структурні елементи методології. Підходи до обґрунтування та визначення методу та методології.

Фундаментальна або філософська методологія. Загальнонаукова методологія.

Загальнонаукові принципи дослідження: історичний, термінологічний, функціональний, системний, інформаційний, культурологічний, пізнавальний або когнітивний.

Конкретно наукова методологія. Методи і техніка дослідження. Класифікація методів наукового пізнання.

Тема 3. Емпіричні методи наукового дослідження.

Поняття та загальна характеристика емпіричних методів наукового дослідження. Радикальний емпіризм. Верифікація. Емпіричне дослідження. Валідність. Діагностична сила. Надійність. Репрезентативність.

Спостереження як емпіричний метод наукового дослідження. Передбачуваність. Планомірність. Цілеспрямованість. Вибірковість. Системність. Вимоги до спостереження. Етапи проведення спостереження.

Емпіричні методи: вимірювання, порівняння, узагальнення. Розмір одиниці вимірювання. Динамічна похибка. Метод вимірювання.

Принцип вимірювання. Вимірювальна інформація. Види вимірювальних величин.

Порівняння. Узагальнення. Вимоги до порівняння. Види порівнянь.

Експеримент. Довготривале, короткочасне, безперервне, дискретне спостереження.

Специфіка експерименту. Етапи проведення експерименту.

Інші емпіричні методи дослідження: опитування, опитування-інтерв'ю, анкетні опитування, бесіда, рейтинг, експертна оцінка, метод колективних експертних оцінок, метод „мозкового штурму”, морфологічний метод аналізу, метод семикратного пошуку, метод асоціацій та аналогій, метод колективного блокнота і контрольних запитань, морфологічний ящик.

Сутність гіпотези, її особливості. Етапи розвитку гіпотези, вимоги, що до неї ставляться. Доведення гіпотези, способи встановлення істини: безпосередній та опосередкований, що використовуються у доведенні гіпотези, особливості та відмінності.

Тема 4. Теоретичні методи наукового дослідження.

Сутність теоретичних методів наукового дослідження. Послідовність проведення теоретичних досліджень. Особливість теоретичного дослідження. Порядок використання методів при здійсненні наукового дослідження.

Характеристика основних теоретичних методів наукового дослідження: аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння, формалізації, абстрагування та моделювання.

Поняття моделі, вимоги, які до неї ставляться, види, особливості побудови.

Особливості логічного та хронологічного підходів при проведенні теоретичних досліджень. Мета, випадки та вимоги до застосування цих методів при здійсненні наукового

дослідження.

Тема 5. Зміст та складові науково-дослідного процесу.

Стадії науково-дослідного процесу. Схема науково-дослідного процесу. Організаційна, дослідна стадії та стадія узагальнення, апробації та реалізації наукових результатів. Процедура вибору наукової проблеми. Критерії вибору теми. Обґрунтування актуальності теми, визначення її місця в науковій проблемі.

Суть та складові планування наукової діяльності. Програма та плани наукового дослідження. Формулювання теми дослідження. Вивчення стану питання і обґрунтування обраного напрямку дослідження. Мета дослідження. Загальні та конкретні завдання дослідження. Зміст, об'єкт, предмет дослідження. Вибір методів дослідження. Етапи роботи, календарний план роботи. Попередній та остаточний план наукового дослідження, план-проспект наукового дослідження.

Організація науково-дослідних робіт. Наукова організація дослідницької діяльності. Організаційні передумови для дослідження і аналітичної обробки економічної інформації. Основні завдання НОП. Елементи НОП. Нормування праці науковців.

Тема 6. Форми відображення результатів наукових досліджень. Форми викладу матеріалів дослідження. Публікації. Функції публікацій. Наукові видання. Науково-дослідні та джерелознавчі наукові видання.

Монографія, автореферат дисертації, препринт, тези доповідей та матеріали наукової конференції, збірник наукових праць.

Наукові неперіодичні видання: книга, брошура, наукові збірки, журнали.
Види монографій: наукові та практичні.

Форми висвітлення підсумків наукової роботи: тези, тези доповіді, реферат. Види рефератів: інформативні, розширені або зведені, наукові.

Винахідницька діяльність. Результати НДР: нові технологічні процеси й агрегати, матеріали і з'єднання, пристрої і конструкції, які можуть скласти предмет винаходу або відкриття.

Усна передача інформації про наукові результати. Доповідь, повідомлення на нарадах, семінарах, симпозіумах, конференціях. Бесіди при особистих зустрічах.

3. Методичні вказівки (рекомендації) для проведення практичних та занять

1. Результатом діяльності науки є:

- а) теорія;
- б) закони;
- в) факти;
- г) спостереження.

2. Об'єктом наукового дослідження є:

- а) процес, явище що створюють проблемну ситуацію та обираються для вивчення;
- б) всі процеси і явища напрямку, який вивчається;
- в) вся об'єктивна реальність, на яку спрямовано вивчення;
- г) процеси і явища, які ніколи і ніким не вивчалися.

3. Яка з цих функцій не є функцією науки?

- а) описова;
- б) прогностична;
- в) проективно-конструкторська;
- г) компенсативна.

4. Художнє пізнання, на відміну від наукового, характеризується:

- а) міфологічним відображенням світу;

- б) раціональним відображенням світу;
- в) особистісно-суб'єктивним відображенням світу на основі художніх образів;
- г) буденним пізнанням світу.

5. Р. Декарт виробив дедуктивний метод пізнання, спираючись на метод

- а) математики,
- б) астрономії,
- в) астрології,
- г) фізики.

6. Методологія наукового дослідження це :

- а) система певних способів та прийомів, що застосовується у певній сфері діяльності, а також вчення про цю систему;
- б) спосіб досягнення мети, сукупність прийомів та операцій теоретичного та практичного освоєння дійсності;
- в) методи наукового дослідження в їх сукупності;
- г) порядок застосування методів наукового дослідження.

7. Загальнонаукова методологія – це така, яка

- а) використовується у всіх або переважній більшості наук;
- б) використовується лише у деяких науках;
- в) використовується лише на філософському рівні;
- г) використовується у міждисциплінарних дослідженнях.

8. Метод, в основі якого лежить співставлення окремих параметрів або окремих ознак досліджуваних об'єктів, встановлення відмінностей і подібностей між ними, це:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) порівняння;
- г) вимірювання.

9. Який з наведених нижче методів дослідження використовується як на емпіричному, так і на теоретичному рівні:

- а) спостереження;
- б) вимірювання;
- в) аналіз і синтез;
- г) прогнозування.

10. Найелементарніший метод емпіричного дослідження, це:

- а) спостереження;
- б) вимірювання;
- в) порівняння;
- г) експеримент.

11. Що з перерахованого нижче не є структурним елементом методу діалектики:

- а) принципи;
- б) закони;
- в) категорії;
- г) гіпотези.

12. Головна мета та вища цінність наукового пізнання, це:

- а) відкриття об'єктивної істини;
- б) досягнення правди;
- в) встановлення обґрунтованих фактів;
- г) формування сміливих гіпотез.

13. Наукове дослідження починається з:

- а) побудови гіпотез;
- б) формулювання проблеми;
- в) створення нових методів дослідження;

г) впровадження нових методів дослідження.

14. Найбільш розвиненою формою наукового пізнання є:

- а) ідея;
- б) проблема;
- в) гіпотеза;
- г) теорія.

15. Специфічно гуманітарним методом наукового дослідження є

- а) герменевтика;
- б) діалектика;
- в) метафізика.
- г) системний метод.

16. Ознакою наукової школи є:

- а) наявність організованої й керованої наукової структури;
- б) спільна дослідницька програма; єдиний стиль мислення;
- в) особистість видатного вченого на чолі;
- г) все, зазначене вище.

17. Короткий письмовий виклад змісту книги, статті, лекції, це:

- а) конспект;
- б) рецензія;
- в) автореферат;
- г) тези.

18. Яка характеристика вченого, за Законом України про наукову та науковотехнічну діяльність, не є обов'язковою?

- а) фізична особа;
- б) повна вища освіта;
- в) отримання наукових та науково-технічних результатів;
- г) наявність кандидатського ступеню.

19. Хто за Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 2016 року вважається молодим ученим?

- а) особа віком до 45 років;
- б) особа віком до 35 років;
- в) особа віком до 25 років;
- г) особа віком до 30 років.

20. Буквально відтворені фрагменти чужої промови для підтвердження власного погляду або полеміки з даним автором, це:

- а) цитата;
- б) плагіат;
- в) компіляція;
- г) конкретизація.

21. Вивчаючи певну наукову працю, слід, перш за все:

- а) з'ясувати погляди, ідеї особистостей, про які пише автор;
- б) засвоїти нові поняття й терміни;
- г) проаналізувати ідеї, які були творчо розвинуті.

22. Дисертація має бути виконана:

- а) особисто, у вигляді спеціально підготованого рукопису чи монографії;
- б) особисто чи колективно, у вигляді рукопису чи монографії;

- в) колективно, у вигляді спеціально підготованого рукопису;
- г) у вигляді колективної монографії.

23. Захист магістерської роботи відбувається:

- а) на засіданні кафедри, зі спеціальності, з якої захищаються;
- б) на засіданні Державної екзаменаційної комісії;
- в) на засіданні Ради факультету;
- г) на засіданні Ректорату вищого навчального закладу.

24. Стисле викладення змісту дисертації у процесі підготовки до захисту робиться у

- а) авторефераті дисертації;
- б) опублікованих статтях;
- в) доповідях на конференціях;
- г) об'яві про захист у Бюлетені ВАК.

25. Положення, які виносяться на захист наукової роботи, спочатку викладаються:

- а) у вступі до роботи;
- б) у першому розділі роботи;
- в) у висновках;
- г) у доповіді дисертанта.

26. Розпочинається вступ до наукової роботи з:

- а) обґрунтування актуальності обраної теми;
- б) формування основної проблеми роботи;
- в) визначення мети та завдань роботи;
- г) визначення об'єкта та предмета дослідження.

27. Абстрагування (від лат. відволікати) це –

- а) процес вичленовування якої-небудь ознаки об'єкта, досліджуваної системи, відволікання від інших;
- б) результат уявного відволікання (абстрагування) тих чи інших визначених властивостей від безлічі властивостей досліджуваного конкретного предмета;
- в) методологічна характеристика дослідження;
- г) набір інструктивних дій, що визначає їхню послідовність для одержання даних чи результатів у цілому.

28. Задачі дослідження це –

- а) методологічна характеристика дослідження;
- б) об'єктивно існуючий, повторюваний, стійкий, істотний зв'язок для групи явищ, що визначає процеси становлення та існування систем, що розвиваються;
- в) відношення, при якому зміни якоїсь однієї сторони спричиняють зміни іншої сторони;
- г) правильна відповідь відсутня.

29. Концепція це –

- а) система взаємозалежних і виникаючих один з одного поглядів, спосіб розуміння, трактування явищ, процесів; основна ідея якої-небудь теорії, єдиний визначальний задум, основна думка добутку, наукової праці і т.д.;
- б) ознака, по якій класифікуються, визначаються, оцінюються явища, дії чи діяльність (зокрема, при їх формалізації);
- в) складання конспектів літературних джерел різного типу;
- г) короткий письмовий виклад змісту розмови, тексту.

30. Науковий пошук це –

- а) особливий вид наукового дослідження, у результаті якого виходять принципово нові результати, що мають значення наукових відкриттів нових закономірностей;
- б) категорія, що позначає те явище чи стан, що викликаний, обумовлено

іншим явищем; те, що логічно з необхідністю впливає з чогось іншого, як зі своєї підстави;

в) величина (характеристика, фактор), керована експериментом;

г) різновид спостереження.

31. Опитування це –

а) метод збору емпіричних даних про об'єктивні факти, думки, знання і т.д.,

заснований на безпосередньому (інтерв'ювання) чи опосередкованому (анкетування) взаємодії дослідника (інтерв'юера) з опитуваним (респондентом);

б) вид психологічного тесту, призначений для виявлення різних сторін особистості випробуваного за допомогою набору тверджень, з якими респондент погоджується або не погоджується;

в) сукупність методів і форм представлення інформації (графіки, виміру показників), що дозволяють охарактеризувати вибірки даних;

г) дослідницький підхід, що припускає відношення до вихованця як до особистості, як до самосвідомого суб'єкта власного розвитку і як до суб'єкта виховного впливу.

32. Первинні документи і видання це –

а) першоджерела, містять переважно нові, оригінальні ідеї, наукові зведення, нове осмислення відомих фактів, вихідні данні, що підлягають обробці;

б) явища, процеси, характеристики суб'єктів, що можуть бути представлені у виді величини, що змінюється, і описані математичними засобами;

в) поняття, відносини яких до базового поняття дослідження наступні: «вищестоящі», «вищестоящі», а також відносини асоціації та ін.;

г) правильна відповідь відсутня.

33. План наукової праці (з лат. плоский, рівний) це –

а) порядок, послідовність у викладі наукового добутку, статті і т.д.;

б) критерій, за допомогою якого характеризується відповідність гіпотези, закону чи теорії фактам, що спостерігаються, чи експериментальним результатам;

в) пропозиція, що виражає недолік інформації про який-небудь об'єкт, що володіє особливою формою і вимагає відповіді, пояснення;

г) пробно-пошукове дослідження, що проводиться до початку активного застосування розробленого методичного апарата з метою його доробки, уточнення.

34. Бібліографічний огляд це –

а) огляд, що містить характеристику джерел інформації, що з'явилися за визначений час чи об'єднаних по якій-небудь іншій загальній ознаці;

б) бібліографічні зведення (опису) про документи, що згадуються, цитуються у науковій праці чи використовуються яким-небудь іншим способом при його підготовці;

в) сукупність бібліографічних зведень про те, що цитується, розглядається чи документ, що згадується;

г) метод одержання інформації на основі словесної (вербальної) комунікації дослідника і респондента, що відповідає на питання, які передбачені програмою дослідження.

35. Анотація (з лат. примітка, позначка) це –

- а) коротка роз'яснювальна чи критична примітка, що впливає за бібліографічним описом якого-небудь твору (на звороті титульного листа, книги, на каталожній картці і т.д.);
- б) процес створення анотації;
- в) думка, істинність якої перевірена і доведена практикою і яка тому може бути приведена в обґрунтування істинності чи хибності іншого положення;
- г) складова частина всякого доказу.

36. Конкретизація (від лат. згущений, ущільнений) це –

- а) один із прийомів, використовуваних у процесі пізнання, за допомогою якого абстрактне поняття включається в різноманіття дійсних властивостей, зв'язків чи відносин;
- б) дослідницький підхід і принцип практики організації навчання і виховання, що розглядає об'єкт дослідження, практику з позиції цілісності і системності;
- в) короткий письмовий виклад змісту розмови, тексту;
- г) складання конспектів літературних джерел різного типу. У науковому дослідженні використовується на етапі аналізу стану досліджуваного питання.

37. Синтез (від лат. складання, з'єднання) це –

- а) метод дослідження: практичне уявне з'єднання частин властивостей (сторін) досліджуваного об'єкта в єдине ціле;
- б) сукупність елементів і їхніх взаємозв'язків, що утворюють деяку, здатну до функціонування цілісність;
- в) розумова діяльність, у процесі якої досліджувані об'єкти організуються у визначену систему на основі обраного принципу;
- г) метод, заснований на принципі системного підходу.

38. Таблиця (з лат. дошка, таблиця) це -

- а) один зі способів представлення даних;
- б) категорія, що позначає єдиний внутрішній визначальний зв'язок для групи явищ, що служить основою їх існування.;
- в) словник мови з повною значеннєвою інформацією; повний систематизований набір термінів у будь-якій області знання;
- г) процес складання тез змісту різних літературних джерел на етапі збору інформації з досліджуваної проблематики.

39. Теоретична значимість дослідження це -

- а) методологічна характеристика дослідження: значення отриманих результатів для науки;
- б) являє собою деякий чіткий фіксований зв'язок елементів, припускає визначену структуру, що відбиває внутрішні, істотні відносини реальності;
- в) вища форма наукового мислення, система понять, категорій, законів, що відбивають істотні властивості, зв'язки і відносини предметів дійсності.

40. Узагальнення це -

- а) логічний процес переходу від одиничного до загального, від менш загального до більш загального, а також результат цього процесу: узагальнене поняття, судження, закон науки, теорія;
- б) розумова операція, що складається в одержанні нового висновку з декількох суджень;

в) функція організованих систем, що забезпечує збереження їх структури, підтримка режиму діяльності, реалізацію програми і мети діяльності;
г) середовище, у якій перебувають і без якої не можуть існувати предмети, явища; те, від чого залежить інше.

41. Актуальність дослідження (від лат. *actualis* - діяльний, дійсний, важливий, істотний для дійсного часу) це -

а) методологічна характеристика дослідження, тобто обґрунтування актуальності припускає відповідь на питання: чому дану проблему потрібно в даний час вивчати?

б) набір інструктивних дій, що визначає їхню послідовність для одержання даних чи результатів у цілому;

в) метод дослідження, уявне чи практичне розкладання досліджуваного предмета чи явища на характерні для нього складені елементи, виділення в ньому окремих сторін, вивчення кожного елемента чи сторони явища окремо як частини одного цілого;

г) теоретичний метод дослідження, сукупність гносеологічних операцій з науковими поняттями, у яких відбиваються явища, що виступають предметом дослідження.

42. Анкета (від фр. *enquete* - буквально: розслідування) це -

а) зв'язана єдиним дослідницьким задумом система питань; опитувальний лист, самостійно заповнюваний опитуваним по зазначеним у ньому правилам.

б) метод одержання інформації, заснований на опитуванні людей для одержання зведень про фактичне положення речей (наприклад, думок різних груп учнів і вчителів про різні сторони навчально-виховного процесу, методи навчання).

в) раціональний спосіб переконання, що спирається на ретельне обґрунтування й оцінку доводів у захист визначеної тези; сукупність аргументів на користь чого-небудь.

г) особлива знакова система, що включає термінологічного, кліше і вираження, характерні для мови науки, структурні схеми побудови визначених наукових жанрів, системи формул, умовних позначок і т.д.

43. Вивчення документів (від лат. *documentum* - доказ, свідчення) це -

а) метод одержання первинної інформації на ранніх стадіях дослідження для попереднього знайомства з об'єктом;

б) процедура, за допомогою якої об'єкти дослідження, розглянуті як носії визначених відносин між ними, відображаються в деякій математичній системі з відповідними відносинами між елементами цієї системи;

в) властивість інформації, що встановлює ступінь відповідності істині;

г) вид спостереження, при якому наблюдаючий включений у групу, а її члени не знають, що служать об'єктом спостереження.

44. Висновки це -

а) стиснутий узагальнений виклад самих істотних, з погляду автора, результату, отриманих у результаті дослідження.

б) частина всієї досліджуваної (генеральної) сукупності, що виступає як безпосередній об'єкт вивчення за розробленою методикою чи програмою добору.

в) метод дослідження, спрямований на аналіз вже існуючих (раніше добутих

в інших дослідженнях) даних відповідно до нових задач.

г) етап дослідження; який припускає використання операцій порівняння, узагальнення та ін.

45 Глосарій (від лат. glossarium це - словник перекладів чи тлумачень слів 1 виразів) це –

а) тлумачний словник термінів чи виразів до якого-небудь тексту.

б) структурно-композиційна одиниця тексту, розділу книги, статті. У більшості випадків має тематичний заголовок, який передує родовому найменуванню "глава" і її номер;

в) один із засобів графічного представлення кількісних даних;

г) розташована на площині геометрична конструкція, система крапок, деякі з яких з'єднані відрізками; одна з найпростіших моделей взаємодіючих систем.

46. Гіпотеза дослідження (від грец. hypothesis - підстава, припущення) цеа) методологічна характеристика дослідження, наукове припущення, висунуте для пояснення якого-небудь явища і потребує перевірки на досвіді і теоретичному обґрунтуванні для того, щоб стати достовірним науковим знанням;

б) один із засобів графічного представлення кількісних даних;

в) розташована на площині геометрична конструкція, система крапок, деякі з яких з'єднані відрізками; одна з найпростіших моделей взаємодіючих систем;

г) структурно-композиційна одиниця тексту, розділу книги, статті.

47. Дедукція (від лат. deductio - виведення) це -

а) вид умовиводу і метод пізнання; перехід від загальних суджень до частки, від деяких пропозицій-посилок до їх наслідків; застосування встановленого загального положення до частки;

б) логічне міркування, у процесі якого з аргументів (доводів) виводиться істинність чи хибність тези. Демонстрація є третя складова частина всякого доказу;

в) визначник; те, що обумовлює що-небудь;

г) визначення поняття.

48. Дисертація (від лат. dissertatio - міркування, дослідження) це -

а) кваліфікаційна наукова праця, представлена на здобуття вченого ступеня і захищена привселюдно здобувачем (дисертантом);

б) самостійна письмова кваліфікаційна робота, що представляється студентами при закінченні університетів і інших навчальних закладів;

в) обговорення якого-небудь проблемного питання на зборах, у публікаціях, бесіді; суперечка;

г) один з показників розкиду даних у статистиці; міра відхилення від середнього.

49. Доказ це -

а) логічна дія, у процесі якої істинність якої-небудь думки улаштовується за допомогою інших думок;

б) частина наукової праці, що містить додатковий матеріал, що не є істотним для розуміння проблеми, однак корисний із практичної точки зору, що розкриває технологію дослідження;

в) вихідний принцип, позиція і спрямованість, орієнтація дослідження;

г) різновид джерел інформації про практичну економічну діяльність і

результати цієї діяльності.

50. Закономірність це -

- а) об'єктивно існуючий, повторюваний, стійкий. істотний зв'язок для групи явищ, що визначає процеси становлення та існування систем, що розвиваються;
- б) методологічна характеристика дослідження;
- в) відношення, при якому зміни якоїсь однієї сторони спричиняють зміни іншої сторони;
- г) результат пронесу пізнання дійсності, адекватне її відображення у свідомості людини у виді представлень, понять, суджень, умовиводів, теорій,

51. Індивідуальна (первинна) інформація це -

- а) інформація про ознаки окремих об'єкт, що є одиницями досліджуваної сукупності;
- б) процес порівняння об'єкта з одним з відомих об'єктів, встановлення збігу чого-небудь з чим-небудь;
- в) розділ статистики, що розглядає індукцію, тобто поширення на великі групи об'єктів (популяції) висновків, зроблених при вивченні менших груп (вибірок);
- г) вид умовиводу і метод дослідження.

52. Інструментарій дослідження (від лат. instrumentum -знаряддя для роботи) це -

- а) сукупність методичних і технічних прийомів і операцій, що виступає у формі різноманітних документів (робочих матеріалів) і спрямована на одержання з її допомогою інформації;
- б) емпіричний метод дослідження, збір первинної інформації шляхом інтерв'ю;
- в) тлумачення, роз'яснення змісту явища, чи тексту знакової структури, що сприяє їх розумінню;
- г) сукупність відомостей, необхідних для активного впливу на керовану систему з метою її оптимізації.

53. Категорія (від грец. kategoria) це -

- а) кордонно широке поняття, у якому відображені найбільш загальні та істотні властивості, ознаки, зв'язки і відносини предметів, явищ об'єктивного світу;
- б) нестрогий експеримент, застосовуваний у економічних дослідженнях у силу того, що в них важко витримати вимогу випадковості добору експериментальних об'єктів;
- в) область науки, що поєднує методи кількісної оцінки якісних даних;
- г) кількісне вираження, опис якісних ознак об'єктів, явищ за допомогою показників і індикаторів з метою їх формалізації шляхом спеціальних кванторів.

54. Ключове слово це -

- а) слово чи словосполучення, найбільш повно і специфічно характеризує зміст наукового документу (тексту) чи його частини;
- б) термін, що узагальнює поняття "елемент", "підсистема", "підструктура" і їхнього зв'язку;
- в) краткий письмовий виклад змісту розмови, тексту;

г) формалізований метод аналізу змісту документів за допомогою математичних засобів.

55. Методика (грец. *methodike*) це -

- а) сукупність приватних прийомів, засобів, процедур, що дозволяють застосовувати той чи інший метод до даної специфічної предметно! області;
- б) непараметричний метод, що використовується для перевірки гіпотез про вірогідність різниці середніх при аналізі кількісних даних у популяціях з нормальним розподілом;
- в) міркування дослідника про застосовані їм способи наукового пізнання.

56. Моніторинг (англ. *monitoring* від лат. *monitor* - застережливий) це –

- а) безупинне, тривале спостереження за станом середовища (явищ, процесів і т.д.); зіставлення результатів постійних спостережень для одержання обґрунтованих представлень про їх (явищ, процесів) дійсне положення, тенденціях їх розвитку;
- б) наукова праця, що заглиблено розробляє одну тему, обмежене коло питань;
- в) сфера дослідницької діяльності, спрямована на виробництво нових знань про природу, суспільство і мислення і, що включає в себе всі умови і моменти цього виробництва;
- г) система методологічних категорій, що виступають як характеристики дослідження.

57. Наука -це:

- а) сфера людської діяльності, яка направлена на вироблення та систематизування нових знань про природу, суспільство, мислення та пізнання навколишнього світу;
- б) результат цієї діяльності — система отриманих наукових знань, одна із форм суспільної свідомості, соціальний інститут;
- в) спосіб теоретичного дослідження або практичного здійснення якогонебудь явища або процесу.

58. Під методом розуміють:

- а) систему правил і прийомів підходу до вивчення явищ і закономірностей природи, суспільства, мислення, інструмент для відкриття об'єктивних законів дійсності.
- б) науково обґрунтовані припущення, висунуті для пояснення якого-небудь процесу, які після перевірки можуть виявитися щирими або помилковими.
- в) сферу людської діяльності, яка направлена на вироблення та систематизування нових знань про природу, суспільство, мислення та пізнання навколишнього світу;

59. Гіпотеза — це:

- а) науково обґрунтовані припущення, висунуті для пояснення якого-небудь процесу, які після перевірки можуть виявитися щирими або помилковими.
- б) система правил і прийомів підходу до вивчення явищ і закономірностей природи, суспільства, мислення, інструмент для відкриття об'єктивних законів дійсності.
- в) визначення конкретного об'єкта й всебічне, достовірне вивчення його структури, характеристик, зв'язків на основі розроблених у науці принципів і

методів пізнання, а також одержання корисних для діяльності людини результатів, впровадження у виробництво й одержання ефекту.

60. Під метою наукового дослідження розуміють:

- а) визначення конкретного об'єкта й всебічне, достовірне вивчення його структури, характеристик, зв'язків на основі розроблених у науці принципів і методів пізнання, а також одержання корисних для діяльності людини результатів, впровадження у виробництво й одержання ефекту.
- б) науково обґрунтовані припущення, висунуті для пояснення якого-небудь процесу, які після перевірки можуть виявитися щирими або помилковими.
- в) сферу людської діяльності, яка направлена на вироблення та систематизування нових знань про природу, суспільство, мислення та пізнання навколишнього світу;

61. Спостереження це:

- а) метод пізнання, при якому об'єкт вивчають без втручання в нього, фіксують, вимірюють лише властивості об'єкта, характер його зміни.
- б) науково обґрунтовані припущення, висунуті для пояснення якого-небудь процесу, які після перевірки можуть виявитися щирими або помилковими.
- в) метод пізнання, у якому провадять не тільки спостереження й виміри, але й здійснюють перестановку, зміну об'єкта дослідження.

62. Експеримент це:

- а) найбільш загальний емпіричний метод пізнання, у якому провадять не тільки спостереження й виміри, але й здійснюють перестановку, зміну об'єкта дослідження.
- б) науково обґрунтовані припущення, висунуті для пояснення якого-небудь процесу, які після перевірки можуть виявитися щирими або помилковими.
- в) складне наукове завдання, що охоплює значну область дослідження й має перспективне значення.

63. Під проблемою розуміють:

- а) складне наукове завдання, що охоплює значну область дослідження й має перспективне значення.
- б) наукове завдання, що охоплює певну область наукового дослідження.
- в) це найбільш загальний емпіричний метод пізнання, у якому провадять не тільки спостереження й виміри, але й здійснюють перестановку, зміну об'єкта дослідження.

64. Під темою розуміють:

- а) це наукове завдання, що охоплює певну область наукового дослідження.
- б) складне наукове завдання, що охоплює значну область дослідження й має перспективне значення.
- в) науково обґрунтовані припущення, висунуті для пояснення якого-небудь процесу, які після перевірки можуть виявитися щирими або помилковими.

65. В яких випадках уживається гіпотеза?

- а) коли відомі факти недостатні для пояснення причинної залежності явища, а є потреба в тім, щоб його пояснити; коли факти складні й гіпотеза може принести користь, як узагальнення знань у цей момент, як вірний крок до роз'яснення їх; коли причини, що зробили або провадять факти, недоступні досвіду, а тим часом дії або слідства їх можуть бути досліджувані.

- б) коли факти складні й гіпотеза може принести користь, як узагальнення знань у цей момент, як вірний крок до роз'яснення їх;
- в) коли причини, що зробили або провадять факти, недоступні досвіду, а тим часом дії або слідства їх можуть бути досліджувані.

66. Процес побудови гіпотези:

- а) відкриття якого-небудь явища або класу однорідних явищ, причиніснування, вивчення цього явища або класу явищ за допомогою досвідів, доступних спостережень, формулювання гіпотези, виконання наукових досліджень значення одного або декількох можливих слідств, перевірка того, наскільки ці слідства відповідають фактам дійсності;
- б) побудова ряду суджень, які ставляться до певного предмета або питання, ідуть одне за іншим так, що з попередніх суджень із необхідністю або високою ймовірністю впливають інші, а в результаті виходить відповідь на поставлене питання.
- в) формулювання гіпотези, визначення одного або декількох можливих слідств.

67. Альтернатива це:

- а) кожна із двох або декількох що виключають друг друга можливостей, вибір між цими можливостями.
- б) складні факти й гіпотеза можуть принести користь, як узагальнення знань у цей момент, як вірний крок до роз'яснення їх;
- в) принципова (логічна) простота; спадкоємний зв'язок висунутої гіпотези з попереднім знанням.

68. Науковий аналіз це:

- а) спосіб пізнання об'єктивної дійсності
- б) ряд суджень, які ставляться до певного предмета або питання, ідуть одне за іншим так, що з попередніх суджень із необхідністю або високою ймовірністю впливають інші, а в результаті виходить відповідь на поставлене питання.
- в) принципова (логічна) простота; спадкоємний зв'язок висунутої гіпотези з попереднім знанням.

69. Міркування це:

- а) ряд суджень, які ставляться до певного предмета або питання, ідуть одне за іншим так, що з попередніх суджень із необхідністю або високою ймовірністю впливають інші, а в результаті виходить відповідь на поставлене питання.
- б) науково обґрунтовані припущення, висунуті для пояснення якого-небудь процесу, які після перевірки можуть виявитися щирими або помилковими.

70. Умовивід це:

- а) форма мислення, у якій з одного або декількох істинних суджень на підставі певних правил висновку виходить нове судження
- б) прості або складні судження.
- в) перехід від загального знання до частки.

71. Елементами умовиводу являються:

- а) прості або складні судження
- б) форми мислення, у яких з одного або декількох істинних суджень на підставі певних правил висновку виходить нове судження

в) посилки й висновки, що виражають знання однакового ступеня спільності, тобто від частки до частки.

72. Людське пізнання це:

а) безперервний процес уточнення старих і розкриття нових, раніше невідомих сторін дійсності.

б) сукупність прийомів і методів для вивчення складних об'єктів-систем, що представляють собою складну сукупність взаємодіючих між собою елементів.

в) форма мислення, за допомогою якої думка наводиться на яке-небудь загальне правило, загальне положення, властивим всім одиничним предметам якого-небудь класу.

73. Вимір це:

а) фізичний процес визначення чисельного значення деякої величини шляхом порівняння з еталоном;

б) певний перехід від реального об'єкту дослідження до його знакової моделі;

в) встановлення розходження між об'єктами матеріального світу або знаходження в них загального;

74. Аксиоматичним методом дослідження являється:

а) метод дослідження і побудови наукової теорії, за якими її базові положення приймаються за вихідні аксіоми, а всі інші виводяться з них шляхом міркування за певними логічними правилами.

б) встановлення розходження між об'єктами матеріального світу або знаходження в них загального;

в) фізичний процес визначення чисельного значення деякої величини шляхом порівняння з еталоном;

75. На чому базуються методи експертних оцінок?

а) базуються на збиранні та систематизації як індивідуальних, так і колективних оцінок, аналізуються і «об'єктивуються» їхні суб'єктивні оцінки за допомогою спеціальних процедур.

б) концепцією цих методів є припущення про безперервність розвитку більшості процесів реального життя.

в) різноманітні методи за допомогою яких здійснюється побудова і дослідження прогностичних моделей об'єкта прогнозування.

76. Порівняння це:

а) встановлення розходження між об'єктами матеріального світу або знаходження в них загального;

б) знаходження числа, що визначає кількісне співвідношення однотипних об'єктів або їхніх параметрів, що характеризують ті або інші властивості.

в) фізичний процес визначення чисельного значення деякої величини шляхом співставлення з еталоном.

77. Поняття «методологія» означає:

а) сукупність методів, застосованих у якій-небудь сфері діяльності (науки, політики);

б) вчення про науковий метод пізнання.

в) сукупність методів, застосованих у якій-небудь сфері діяльності (науки,

політики); вчення про науковий метод пізнання.

78. Методика це:

- а) сукупність способів і прийомів пізнання.
- б) вчення про науковий метод пізнання.
- в) певна послідовність дій, спосіб організації дослідження.

79. Системний підхід це:

- а) коли науковий аналіз об'єкта здійснюється не ізольовано, а як складне ціле, розглядається не тільки будова й властивість об'єктів, але й зв'язку його частин, підсистем, їхні функції і їхній взаємозв'язок з навколишнім світом.
- б) коли в зміст включають загальні загальнонаукові, частки, спеціальні методи пізнання.
- в) сукупність методів, застосованих у якій-небудь сфері діяльності (науки, політики); вчення про науковий метод пізнання.

80. Дедуктивний метод це:

- а) спосіб дослідження, при якому приватні положення виводяться із загальних.
- б) спосіб дослідження, при якому по приватних фактах і явищам устанавлюються загальні принципи й закони.
- в) спосіб наукового дослідження, при якому явище розчленовується на складові частини.

81. Індуктивний метод це:

- а) спосіб дослідження, при якому по приватних фактах і явищам устанавлюються загальні принципи й закони.
- б) спосіб дослідження, при якому приватні положення виводяться із загальних.
- в) спосіб наукового дослідження, що полягає в дослідженні явища в цілому, на основі об'єднання зв'язаних один з одним елементів у єдине ціле.

82. Аналіз це:

- а) спосіб наукового дослідження, при якому явище розчленовується на складові частини.
- б) відволікання від другорядних фактор з метою зосередження на найважливіших особливостях досліджуваного явища.
- в) спосіб дослідження, при якому по приватних фактах і явищам устанавлюються загальні принципи й закони.

83. Синтезом називають:

- а) спосіб наукового дослідження, що полягає в дослідженні явища в цілому, на основі об'єднання зв'язаних один з одним елементів у єдине ціле.
- б) спосіб наукового дослідження, при якому явище розчленовується на складові частини.
- в) безперервний процес уточнення старих і розкриття нових, раніше невідомих сторін дійсності.

84. Ранжируванням являється:

- а) необхідність при аналізі розглянути велику кількість фактів;
- б) безперервний процес уточнення старих і розкриття нових, раніше невідомих сторін дійсності.
- в) відволікання від другорядних фактор з метою зосередження на найважливіших особливостях досліджуваного явища.

85. Абстрагування це:

- а) відволікання від другорядних фактор з метою зосередження на найважливіших особливостях досліджуваного явища.
- б) необхідність при аналізі розглянути велику кількість фактів;
- в) складання у відомості основних процесів явища до формул і спеціальної символіки.

4. Методичні розробки з організації самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни (графік, методичні рекомендації тощо)

Самостійна робота студента над засвоєнням навчальної дисципліни є необхідним елементом ефективного формування компетентностей та включає вивчення і конспектування питань, що винесені на самостійне опрацювання, критичне осмислення основних термінів та понять за темами дисципліни, підготовка до доповідей, виступів на семінарських заняттях.

За кожною з тем передбачено вивчення теоретичних питань, що вимагає від студентів роботи не тільки над навчально-методичною літературою, а й над матеріалами періодичних видань та законодавчими і нормативними актами.

Мета самостійної роботи – забезпечити регулярну і ефективну самостійну роботу студентів над вивченням дисципліни «Методологія наукових досліджень».

Самостійна робота студента може бути ефективною при наявності контролю з боку викладача. Зворотній зв'язок дозволяє викладачу своєчасно отримати інформацію про ступінь засвоєння студентами програмного матеріалу, допомагає отримати додатковий матеріал, який характеризує індивідуальні властивості кожного студента, що позитивно впливає на об'єктивність підсумкової оцінки знань студентів.

Основними формами організації контролю за самостійною роботою студентів є: поточний контроль знань студентів, тестування, аналіз індивідуальних та групових завдань, аналіз графічного матеріалу, прослуховування реферативних виступів тощо.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 1

Тема 1. Поняття наукового дослідження та вимоги до нього

На самостійне вивчення виносяться такі питання:

4. Основні види наукових досліджень.
5. Відмінності та спільні риси емпіричних та теоретичних досліджень.
6. Ефективність наукових досліджень.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 2

Тема 2. Поняття методології наукових досліджень та її види

На самостійне вивчення виносяться такі питання:

5. Загальнонаукові принципи дослідження: історичний, термінологічний, функціональний, системний, інформаційний, культурологічний, пізнавальний або когнітивний.
6. Конкретно наукова методологія.
7. Методи і техніка дослідження.
8. Класифікація методів наукового пізнання.

САМОСТІЙНА РОБОТА № 3

Тема 3. Емпіричні методи наукового дослідження

На самостійне вивчення виносяться такі питання:

5. Експеримент. Довготривале, короткочасне, безперервне, дискретне спостереження. Специфіка експерименту.
6. Етапи проведення експерименту. Інші емпіричні методи дослідження: опитування, опитування-інтерв'ю, анкетні опитування, бесіда, рейтинг, експертна оцінка, метод

колективних експертних оцінок, метод „мозкового штурму”, морфологічний метод аналізу, метод семикратного пошуку, метод асоціацій та аналогій, метод колективного блокнота і контрольних запитань, морфологічний ящик.

7. Сутність гіпотези, її особливості.
8. Етапи розвитку гіпотези, вимоги, що до неї ставляться.
Доведення гіпотези, способи встановлення істини: безпосередній та опосередкований, що використовуються у доведенні гіпотези, особливості та відмінності.

САМОСТІЙНА РОБОТА №4

Тема 4. Теоретичні методи наукового дослідження

На самостійне вивчення виносяться такі питання:

1. Поняття моделі, вимоги, які до неї ставляться, види, особливості побудови.
2. Особливості логічного та хронологічного підходів при проведенні теоретичних досліджень.
3. Мета, випадки та вимоги до застосування логічного та хронологічного методів при здійсненні наукового дослідження.

САМОСТІЙНА РОБОТА №5

Тема 5. Зміст та складові науково-дослідного процесу

На самостійне вивчення виносяться такі питання:

4. Організація науково-дослідних робіт. Наукова організація дослідницької діяльності: організація дослідного процесу, управління ним і обслуговування.
5. Організаційні передумови для дослідження і аналітичної обробки економічної інформації.
6. Основні завдання НОП. Елементи НОП. Нормування праці науковців.

САМОСТІЙНА РОБОТА №6

Тема 6. Форми відображення результатів наукових досліджень

На самостійне вивчення виносяться такі питання:

3. Винахідницька діяльність. Результати НДР: нові технологічні процеси й агрегати, матеріали і з'єднання, пристрої і конструкції, які можуть скласти предмет винаходу або відкриття.
4. Усна передача інформації про наукові результати. Доповідь, повідомлення на нарадах, семінарах, симпозіумах, конференціях. Бесіди при особистих зустрічах.

7. Засоби діагностики з навчальної дисципліни (приклад залікового завдання з вказанням кількості балів за завдання)

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на основі проведення екзаменаційної роботи. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення певного блоку тем.

Структура екзаменаційної роботи:

- творче питання – 20 балів;
- тести – 20 балів (10 тестових завдань x 2,0 бали).

За бажанням студент має можливість обрати тестову форму виконання екзаменаційної роботи (білет містить 20 тестових завдань, студент одержує 2 бали за кожну вірну відповідь).

Приклад екзаменаційного білету

Харківський національний університет імені В.Н Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Освітньо-кваліфікаційний рівень

магістр

Спеціальність

241 «ГРС»

Семестр

9

Форма навчання

денна

Навчальна дисципліна

МіОНД

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Результатом діяльності науки є:

- а) теорія;
- б) закони;
- в) факти;
- г) спостереження.

2. Об'єктом наукового дослідження є:

- а) процес, явище що створюють проблемну ситуацію та обираються для вивчення;
- б) всі процеси і явища напрямку, який вивчається;
- в) вся об'єктивна реальність, на яку спрямовано вивчення;
- г) процеси і явища, які ніколи і ніким не вивчалися.

3. Яка з цих функцій не є функцією науки?

- а) описова;
- б) прогностична;
- в) проективно-конструкторська;
- г) компенсативна.

4. Художнє пізнання, на відміну від наукового, характеризується:

- а) міфологічним відображенням світу;
- б) раціональним відображенням світу;
- в) особистісно-суб'єктивним відображенням світу на основі художніх образів;
- г) буденним пізнанням світу.

5. Р.Декарт виробив дедуктивний метод пізнання, спираючись на метод

- а) математики,
- б) астрономії,
- в) астрології,
- г) фізики.

6. Методологія наукового дослідження це :

- а) система певних способів та прийомів, що застосовується у певній сфері діяльності, а також вчення про цю систему;
- б) спосіб досягнення мети, сукупність прийомів та операцій теоретичного та практичного освоєння дійсності;
- в) методи наукового дослідження в їх сукупності;
- г) порядок застосування методів наукового дослідження.

7. Загальнонаукова методологія – це така, яка

- а) використовується у всіх або переважній більшості наук;
- б) використовується лише у деяких науках;
- в) використовується лише на філософському рівні;

г) використовується у міждисциплінарних дослідженнях.

8. Метод, в основі якого лежить співставлення окремих параметрів або окремих ознак досліджуваних об'єктів, встановлення відмінностей і подібностей між ними, це:

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) порівняння;
- г) вимірювання.

9. Який з наведених нижче методів дослідження використовується як на емпіричному, так і на теоретичному рівні:

- а) спостереження;
- б) вимірювання;
- в) аналіз і синтез;
- г) прогнозування.

10. Найелементарніший метод емпіричного дослідження, це:

- а) спостереження;
- б) вимірювання;
- в) порівняння;
- г) експеримент.

11. Що з перерахованого нижче не є структурним елементом методу діалектики:

- а) принципи;
- б) закони;
- в) категорії;
- г) гіпотези.

12. Головна мета та вища цінність наукового пізнання, це:

- а) відкриття об'єктивної істини;
- б) досягнення правди;
- в) встановлення обґрунтованих фактів;
- г) формування сміливих гіпотез.

13. Наукове дослідження починається з:

- а) побудови гіпотез;
- б) формулювання проблеми;
- в) створення нових методів дослідження;
- г) впровадження нових методів дослідження.

14. Найбільш розвиненою формою наукового пізнання є:

- а) ідея;
- б) проблема;
- в) гіпотеза;
- г) теорія.

15. Специфічно гуманітарним методом наукового дослідження є

- а) герменевтика;
- б) діалектика;
- в) метафізика.
- г) системний метод.

16. Ознакою наукової школи є:

- а) наявність організованої й керованої наукової структури;
- б) спільна дослідницька програма; єдиний стиль мислення;
- в) особистість видатного вченого на чолі;
- г) все, зазначене вище.

17. Короткий письмовий виклад змісту книги, статті, лекції, це:

- а) конспект;
- б) рецензія;
- в) автореферат;

г) тези.

18. Яка характеристика вченого, за Законом України про наукову та науковотехнічну діяльність, не є обов'язковою?

а) фізична особа;

б) повна вища освіта;

в) отримання наукових та науково-технічних результатів;

г) наявність кандидатського ступеню.

19. Хто за Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 2016 року вважається молодим ученим?

а) особа віком до 45 років;

б) особа віком до 35 років;

в) особа віком до 25 років;

г) особа віком до 30 років.

20. Буквально відтворені фрагменти чужої промови для підтвердження власного погляду або полеміки з даним автором, це:

а) цитата;

б) плагіат;

в) компіляція;

г) конкретизація.

Завідувач кафедри _____

Затверджено на засіданні кафедри МЕК та ГРС Протокол № 1 від «26» серпня 2020 року

Н.І. Данько

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____

(підпис)

О.Б. Жихор

(прізвище та ініціали)

8. Питання для самостійної підготовки до заліку

1. Методи наукового пізнання.
2. Критерії і норми наукового пізнання.
3. Моделі аналізу наукового відкриття і дослідження.
4. Методологія наукового пошуку і обґрунтування його результатів.
5. Наукова проблема.
6. Гіпотеза як форма наукового пізнання, її ймовірнісний характер.
7. Суть гіпотетико-дедуктивного методу.
8. Метод математичної гіпотези як різновид гіпотетико-дедуктивного методу.
9. Абдукція і пояснювальні гіпотези.
10. Загальна характеристика і визначення наукової теорії.
11. Класифікація наукових теорій.
12. Методологічні і евристичні принципи побудови теорій.
13. Методи і моделі наукового пояснення.
14. Методи і функції розуміння.
15. Методи передбачення, пророцтва і прогнозування.
16. Методи дослідження економічного життя.
17. Методи соціального дослідження.
18. Гуманітарні методи дослідження.
19. Характерні особливості системного методу дослідження.
20. Побудова і структура системи.
21. Класифікація систем.

22. Самоорганізація і еволюція систем.
23. Методи і перспективи системного дослідження.
24. Системний метод і сучасне наукове світобачення.
25. Класифікація досліджень.
26. Етапи дослідження.
27. Розробка програми та плану дослідження.
28. Постановка цілі та завдань дослідження.
29. Вибір предмету і об'єкта дослідження.
30. Логічний аналіз основних понять.
31. Формулювання і обґрунтування дослідження.
32. Наукова ідея.
33. Принципи, закони, категорії.
34. Емпіричне, теоретичне, логічне пізнання.
35. Поняття про науку та наукове дослідження.
36. Теорія, функції наукової теорії.
37. Методологія економічного і соціального оцінювання фундаментальних досліджень.
38. Методологія оцінки ефективності НДДКР.
39. Аналіз і використання результатів дослідження.
40. Методи збору економічної інформації (метод спостереження, метод експерименту).
41. Економічна інформація (первинна і вторинна).
42. Розрахунок витрат на НДДКР (кошторис, структура).
43. Методи збору економічної інформації (метод аналізу документів, експертної оцінки).
44. Методи збору економічної інформації (метод опитування).
45. Методологічні підходи до розрахунку економічної ефективності прикладних розробок.
46. Оцінка ризику при проведенні наукових досліджень.
47. Менеджмент і маркетинг наукових розробок.
48. Умови порівняння варіантів в оцінюванні економічного ефекту нововведення.
49. Ефективність результатів наукового дослідження та її критерії.
50. Зв'язок і відмінності буденного і наукового пізнання.